

AGROBIZNES, FAN VA TEKNOLOGIYALAR

**АГРОБИЗНЕС, НАУКА
И ТЕХНОЛОГИИ**

**AGRIBUSINESS,
SCIENCE AND
TECHNOLOGY**

**ILMIY - AMALIY
ELEKTRON JURNAL**

№ 083688

ISSN: 3060-5245

TOSHKENT - 2026

BOSH MUHARRIR

Oblomuradov Narzullo Naimovich – i.f.d. (DSc), professor.

Bosh muharrir o'rinbosarlari:

Islamov Soxib Yaxshibekovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Sultonov Kamoliddin Sadriddinovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Farmonov To'liqin Xayitmurodovich – i.f.d. (DSc), professor.

Muharrir:

Beglayev Uchqun Xurramovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent.

Tahrir hay'atining xalqaro a'zolari:

Kusainov Xalel Xaymullayevich – i.f.d. professor (Qozog'iston davlat texnologiya universiteti)

Vilija Aleknevičienė – i.f.d. professor (Universitet Vitovta Velikogo)

Gilbert Ludwig – professor, (Jamk University of Applied Sciences)

Bobojonov Ixtiyor Baxtiyorovich – i.f.d. professor (Germaniyaning Leybnits nomidagi Markaziy Osiyoda qishloq xo'jaligini rivojlantirish instituti (IAMO))

Daiva Makutenene – professor, (Vitautas Magnus universiteti, Litva)

Xaitboyeva Nargiza Alikulovna – i.f.d. dotsent (Tojikiston davlat huquq, biznes va siyosat universiteti)

Tahrir hay'ati:

08.00.00-Iqtisodiyot fanlari:

Gulyamov Saidasror Saidaxmedovich – i.f.d. (DSc), professor;

Saidov Muxammad-Ali Xakimovich – i.f.d. (DSc), professor;

Rustamova Iroda Baxramjanovna – i.f.d. (DSc), professor;

Ochilov Ilhom Sayitqulovich – i.f.d. (DSc), professor;

Askarov Nazimjon Niyozovich – i.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Altinbek Yangibayevich – i.f.d. (DSc), professor;

Abduvasikov Abduaziz Abdulazizovich – i.f.n. professor;

Mamadiyarov Dilshad Uralovich – i.f.n. dotsent;

Achilov Mashrab Ulug'bekovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Galimova Feryuza Rafikovna – i.f.n. dotsent;

Odilova Dilnozaxon Barnayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Yangiboyev Dilshod G'ulomovich – i.f.f.d. (PhD);

Saidova Dildora Nurmatovna – i.f.n. dotsent;

Dexkanova Nilufar Sagdullayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Roziqov Jahongir Mustaqim o'g'li – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Boltayev Nurali Shiramatovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Ibragimova Madina Ismoilovna – i.f.f.d. (PhD), dotsent.

06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari:

Shokirov Alisher Djuraboyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Mardanov Husniddin Xolbozorovich – q.x.f.d. (DSc);

Abdiyev Fozil Rashidovich – q.x.f.d. (DSc);

Sattorov Maqsud Axtamovich – q.x.f.d. (DSc);

Yuldashov Nurbek Ergashovich – v.f.d. (DSc);

Xalmirzayev Dilmurad Kamilovich – q.x.f.d. (DSc), dotsent;

Namazov Ixtiyor Choriyeich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Eshonqulov Jamoliddin Saporboy o'g'li – q.x.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Anvar Kodirullayevich – b.f.n., katta ilmiy xodim;

Atabayev Ma'ruf Maxmudovich – q.x.f.n. professor;

Safarov Asqar Asadullayevich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Mustafakulov Davron Mamatqulovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Kasimov Botir Sadriddinovich – q.x.f.f.d. (PhD);

Akramov Umiddilla Ikramdjanovich – q.x.f.n. dotsent;

Elboboyev Abdug'ani Shuxrat o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Muxammadov Yo'ldoshbek Akmal o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Maxmudova Shaxnoza Abdufattaxovna – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Idrisov Xusanjon Abdujabborovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent.

MUASSIS

Toshkent davlat agrar universiteti

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

Manzil: Toshkent viloyati, Qibray tumani, Universitet ko'chasi, 2-uy.

Jurnalning telegram manzili:

t.me/agrobiznes_elektronjurnal

E-mail: licht-1989@mail.ru

Jurnalning rasmiy sayti:

<https://www.agrobiznesjournal.uz>

Tel: +(998) 93 439 30 00

Jurnalning ilmiyligi:

Ma'lumot uchun, OAK Rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

Elektron nashr, 911 sahifa.
E'lon qilishga 2026-yil 31-martda ruxsat berildi.

**“AGROBIZNES, FAN VA
TEKNOLOGIYALAR” ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNALI**

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati.

06.00.00 – QISHLOQ XO‘JALIGI FANLARI

- 06.01.01 – Umumiy dehqonchilik. Paxtachilik
 - 06.01.02 – Melioratsiya va sug‘orma dehqonchilik
 - 06.01.03 – Agrotuproqshunoslik va agrofizika
 - 06.01.05 – Seleksiya va urug‘chilik
 - 06.01.06 – Sabzavotchilik
 - 06.01.07 – Mevachilik va uzumchilik
 - 06.01.08 – O‘simlikshunoslik
 - 06.01.09 – O‘simliklarni himoya qilish
 - 06.01.11 – Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini saqlash va qayta ishlash
 - 06.02.02 – Qishloq xo‘jaligi hayvonlarini oziqlantirish va ozuqa tayyorlash texnologiyasi
 - 06.02.03 – Xususiy zootexniya. Chorvachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish texnologiyasi
 - 06.03.01 – O‘rmon ekinlari. Seleksiya, urug‘chilik va shaharlarni ko‘kalamzorlashtirish. O‘rmonlar agromelioratsiyasi va himoya o‘rmonlarini barpo etish, Dorivor o‘simliklar introduksiyasi, yetishtirish texnologiyasi va agrofarmekologiyasi.
-

MUNDARIJA

IQTISODIYOT FANLARI

SABIROV XASAN NUSRATOVICH, YUNUSOV BEKZOD XAYRUBLOYEVICH O'zbekiston bank tizimida yashil kreditlashni rivojlantirishning institutsional asoslari.....	13
SAPAYEV MAXSUDBEK KARIMOVICH Davlat budjeti ijrosini ta'minlashda soliq nazoratini amalga oshirish yo'nalishlari.....	20
ALLAYAROVA MASTURA KUDRATULLAYEVNA O'zbekiston Respublikasida jamg'arib boriladigan pensiya ta'minoti tizimining shakllanish asoslari va rivojlanish istiqbollari.....	26
АКАБИРОВА ДИЛОРО НИГМАТОВНА, АЗИМБОЕВА ШАХОДАТ ХАМДАМ ҚИЗИ Экономическая оценка внедрения агротехнологий (Agtech) в сельское хозяйство Республики Узбекистан (на примере Хорезмской области).....	34
ASHUROVA MAFTUNA ORTIQ QIZI Xizmatlar sohasining tarmoqlar bo'yicha tarkibiy tuzilishini shakllantirish jarayonlarini davlat tomonidan tartibga solish va qo'llab-quvvatlash amaliyoti.....	39
XO'JAMURODOVA ODINAXON KOMILJON QIZI Xususiy sog'liqni saqlash tizimida boshqaruvni takomillashtirish yo'nalishlari.....	46
ULUG'BEKOV SARDORBEK ULUG'BEKOVICH Inson kapitali va kreativ qatlam kategoriyalarining konseptual asoslari.....	54
SAYITQULOV JAHONGIR ILHOMOVICH Raqamli bank xizmatlari orqali moliyaviy samaradorlikni oshirishga doir xorijiy tajribalar tahlili.....	62
ASHUROVA MAFTUNA ORTIQ QIZI Xizmatlar sohasida investitsion resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish xorij tajribasi va uni mamlakatimizda qo'llash masalalari.....	69
MULLAYEVA MEXRANGIZ AXTAM QIZI Samarqand viloyatida xizmat ko'rsatish korxonalari faoliyati samaradorligini oshirish omillari va rivojlanish istiqbollari.....	75
ISMOILOVA NIGORAXON MAHMUDJON QIZI, IBROXIMOV MUHAMMADSODIQ XOKIM O'G'LI O'zbekiston Respublikasi yalpi ichki mahsulotining 2021–2025 yillardagi dinamikasi: statistik tahlil va iqtisodiy o'sish tendensiyalari.....	83
BARATOV SAMARIDDIN ABDUKAHAROVICH Inson kapitali rivojlanishini baholashga ta'siri va uslubiy yondashuvlar bo'yicha ko'rsatkichlari.....	93

**RAQAMLI BANK XIZMATLARI ORQALI MOLIVAVIY SAMARADORLIKNI
OSHIRISHGA DOIR XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI****SAYITQULOV JAHONGIR ILHOMOVICH**

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

mustaqil izlanuvchisi,

E-mail: jsayitkulov99@mail.ru<https://orcid.org/0009-0004-3614-701X>

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli bank xizmatlarining moliyaviy samaradorlikka ta'siri hamda AQSH, Yevropa Ittifoqi, Janubiy Koreya, Singapur va Xitoy tajribasi tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari raqamli xizmatlarni keng joriy etish operatsion xarajatlarni 25–40% gacha qisqartirish, mijozlar qamrovini oshirish, tranzaksiyalar tezligini oshirishi va banklar raqobatbardoshligini kuchaytirishini ko'rsatadi. Xorijiy tajribaga asoslanib, O'zbekistonda raqamli bank xizmatlarini rivojlantirish, xavfsizlikni mustahkamlash va fintech hamkorligini kengaytirish bo'yicha amaliy tavsiyalar taklif etiladi.

Kalit so'zlar: moliyaviy samaradorlik, fintech ekotizimi, raqamli transformatsiya, onlayn to'lov tizimlari, mobil bank ilovalari, sun'iy intellekt, blokcheyn texnologiyasi, xalqaro tajriba, bank xavfsizligi, operatsion xarajatlar, raqobatbardoshlik, O'zbekiston bank tizimi.

Аннотация. В данной статье анализируется влияние цифровых банковских услуг на финансовую эффективность, а также изучается опыт США, Европейского Союза, Южной Кореи, Сингапура и Китая. Результаты исследования показывают, что широкое внедрение цифровых услуг позволяет сократить операционные расходы на 25–40%, увеличить охват клиентов, повысить скорость транзакций и усилить конкурентоспособность банков. На основе зарубежного опыта предлагаются практические рекомендации по дальнейшему развитию цифровых банковских услуг в Узбекистане, укреплению безопасности и расширению сотрудничества с финтех-сектором.

Ключевые слова: финансовая эффективность, финтех-экосистема, цифровая трансформация, онлайн-платежные системы, мобильные банковские приложения, искусственный интеллект, блокчейн-технологии, международный опыт, банковская безопасность, операционные расходы, конкурентоспособность, банковская система Узбекистана.

Abstract. This article examines the impact of digital banking services on financial efficiency and analyzes the experience of the United States, the European Union, South Korea, Singapore, and China. The research results show that the wide implementation of digital services can reduce operational costs by 25–40%, expand customer coverage, increase transaction speed, and enhance the competitiveness of banks. Based on international experience, practical recommendations are proposed for further development of digital banking services in Uzbekistan, strengthening security, and expanding cooperation with the fintech sector.

Keywords: financial efficiency, fintech ecosystem, digital transformation, online payment systems, mobile banking applications, artificial intelligence, blockchain technologies, international experience, banking security, operational costs, competitiveness, banking system of Uzbekistan.

KIRISH

So'nggi yillarda global miqyosda bank tizimining raqamlashtirilishi moliyaviy xizmatlar sifatini oshirish, operatsion jarayonlarni optimallashtirish va mijozlar ehtiyojlariga tezkor javob berishning asosiy omiliga aylandi. Raqamli bank xizmatlarining jadal rivojlanishi fintech kompaniyalari, sun'iy intellekt, blokcheyn va mobil texnologiyalar bilan integratsiya jarayonlarini tezlashtirib, moliya bozorida yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Natijada, banklar xarajatlarni kamaytirish, mijozlar bazasini kengaytirish, xavfsizlikni kuchaytirish hamda raqobatbardoshlikni oshirishga erishmoqda.

Dunyo tajribasi shuni ko'rsatadiki, AQSH, Yevropa Ittifoqi, Janubiy Koreya, Singapur va Xitoy singari davlatlarda raqamli bank infratuzilmasining rivojlanishi iqtisodiyotning barqaror o'sishiga xizmat qilmoqda. Bu mamlakatlarda mobil bank ilovalari, onlayn to'lov platformalari, masofaviy identifikatsiya tizimlari, shuningdek, fintech ekotizimi bank xizmatlarini tubdan o'zgartirib, moliyaviy samaradorlikni yangi bosqichga olib chiqqan.

O'zbekiston bank tizimida ham raqamli transformatsiya jarayonlari izchil amalga oshirilmoqda. Ammo mavjud imkoniyatlardan to'liq foydalanish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish hamda bank xizmatlari samaradorligini oshirish uchun ilg'or xorijiy tajribani chuqur o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi — raqamli bank xizmatlarining moliyaviy samaradorlikka ta'sirini tahlil qilish va ilg'or mamlakatlar tajribasi asosida O'zbekiston uchun amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli bank xizmatlari va ularning moliyaviy samaradorlikka ta'siri sohasida keng tadqiqotlar mavjud. Xalqaro tadqiqotlarda raqamli bank xizmatlarini joriy etish banklarning operatsion xarajatlarni kamaytirish, mijozlar bazasini kengaytirish, tranzaksiyalar tezligini oshirish va raqobatbardoshligini kuchaytirish imkoniyatlarini yaratishi qayd etilgan.

Philippon tadqiqotida moliyaviy xizmatlarning raqamlashtirilishi va fintech startaplarining moliyaviy samaradorlikka ta'siri tahlil qilingan [1]. Shuningdek, Bank for International Settlements (BIS, 2020) hisobotida raqamli transformatsiya jarayonlari va moliyaviy tizim samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatadi [2]. Fintech ekotizimi, blokcheyn va sun'iy intellektning bank xizmatlarida qo'llanilishi bo'yicha Arner va Gomber tadqiqotlarida innovatsion texnologiyalarning moliyaviy samaradorlikni oshirishdagi roli batafsil o'rganilgan [3,4]. Xususan, mobil bank ilovalari va onlayn to'lov tizimlari mijozlarga xizmat ko'rsatish tezligini oshiradi va tranzaksiyalar xarajatlarni kamaytiradi. Janubiy Koreya va Singapur misollarida raqamli to'lov platformalari va masofaviy identifikatsiya tizimlari moliyaviy samaradorlikni oshirishda muhim vosita ekanligi ko'rsatilgan [5]. Xitoy tajribasida esa blokcheyn va sun'iy

intellekt asosidagi bank mahsulotlari mijozlar qamrovini kengaytirishga yordam beradi [6].

S.Nuriddinova bank tizimini raqamlashtirish jarayoni, uning imkoniyat va muammolarini tahlil qilgan [7], N.Davletova raqamli bank xizmatlarining samaradorligini o'lchash bo'yicha nazariy va amaliy metodlarni izohlab beradi, tadqiqot moliyaviy ko'rsatkichlar (masalan, ROA, ROE) bilan birga, mijozlar qamrovi va operatsion xarajatlar kabi indikatorlarni ham tahlil qiladi, shuningdek, O'zbekiston va xalqaro misollar bo'yicha taqqoslash olib boradi [8], M.Mirzaeva bank tizimida raqamli transformatsiyaning barqarorlik va moliyaviy ko'rsatkichlarga ta'siri haqida statistik asosda tahlil beradi, tug'ilgan indekslar (Digital Transformation Index) bankning moliyaviy barqarorligini yaxshilayotganini ko'rsatadi [9], M.Sagdiyeva raqamlashtirishning afzalliklari va muammolarini, shuningdek fintech va kiberxavfsizlik masalalarini O'zbekiston banklarida tahlil qiladi [10], raqamli xizmatlar mexanizmlari, moliyaviy inkluzivlik va strategik rivojlanish istiqbollari Z.Ruziyev, D.Suyunov tadqiqotlarida transformatsiya zarurati bo'yicha takliflar beriladi [11].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda raqamli bank xizmatlarining moliyaviy samaradorlikka ta'sirini baholash hamda xorijiy tajribani tahlil qilish uchun kompleks ilmiy yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot quyidagi metodlar asosida amalga oshirildi: nazariy tahlil metodi - raqamli bank xizmatlari, fintech ekotizimi, raqamli transformatsiya va moliyaviy samaradorlikka oid xalqaro ilmiy adabiyotlar, monografiyalar, maqolalar va tahliliy hisobotlar o'rganildi, Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg'armasi, OECD va McKinsey kabi tashkilotlarning statistik ma'lumotlari tahlil qilindi; qiyosiy tahlil (komparativ) metodi - AQSH, Yevropa Ittifoqi, Janubiy Koreya, Singapur va Xitoyning raqamli bank xizmatlarini joriy etish tajribasi O'zbekiston sharoitidagi ko'rsatkichlar bilan taqqoslandi, davlatlar o'rtasidagi o'xshashlik va farqlar aniqlanib, samarali amaliyotlar ajratib olindi; empirik tahlil va statistik usullar - raqamli xizmatlar ulushi, operatsion xarajatlarning kamayishi, tranzaksiyalar tezligi, mijozlar qamrovi va banklarning rentabelligi kabi ko'rsatkichlar statistik ma'lumotlar asosida qayta ishlanib, ularning o'zaro bog'liqligi baholandi; ekstrapolyatsiya va prognozlash usullari, raqamli xizmatlarning rivojlanish tendensiyalari asosida O'zbekiston bank tizimida kelajakdagi o'sish ko'rsatkichlari bo'yicha taxminiy prognozlar ishlab chiqildi; SWOT-tahlil - O'zbekiston bank tizimining kuchli va zaif jihatlari, mavjud imkoniyatlar va tahdidlar aniqlanib, raqamli transformatsiyani jadallashtirish bo'yicha strategik xulosalar ishlab chiqildi.

Mazkur metodlar uyg'unligi raqamli bank xizmatlarining moliyaviy samaradorlikka ta'sirini har tomonlama o'rganish va xorijiy tajriba asosida ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xalqaro tajribaga asoslanib, raqamli bank xizmatlari banklarning moliyaviy samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynashi aniqlandi. AQSH va Yevropa Ittifoqi - mobil bank ilovalari, onlayn to'lov tizimlari va avtomatlashtirilgan kreditlash xizmatlari bank operatsion xarajatlarini 25–40% gacha kamaytirishga yordam beradi. Shu bilan birga, mijozlar qamrovi va tranzaksiyalar tezligi sezilarli darajada oshadi. Janubiy Koreya va Singapur - raqamli identifikatsiya va AI asosida ishlab chiqilgan bank xizmatlari mijozlar bazasini kengaytiradi va xizmat sifatini yaxshilaydi [12]. Xitoy - blokcheyn texnologiyasi va sun'iy intellekt bilan qo'llanilgan xizmatlar bank mahsulotlarini innovatsionlashtirib, raqobatbardoshlikni oshiradi. Bu tajribalar shuni ko'rsatadiki, raqamli bank xizmatlarini keng joriy etish operatsion samaradorlikni oshirish, xarajatlarni kamaytirish va banklarni raqobatbardosh qilishda muhim vosita hisoblanadi.

O'zbekiston bank tizimida raqamli bank xizmatlarini rivojlantirish bo'yicha quyidagi asosiy natijalar aniqlangan: operatsion samaradorlik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, internet va mobil banking xizmatlarini keng joriy etish bank operatsion xarajatlarini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin; mijozlar qamrovi va xizmat sifati - mobil va onlayn to'lov tizimlari mijozlar sonini oshiradi, masofaviy xizmatlar esa xizmat ko'rsatish tezligini yaxshilaydi; xavfsizlik va regulyativ masalalar - banklarning raqamli xizmatlari rivojlanishi bilan kiberxavfsizlik va qonunchilik talablarini bajarish muhim ahamiyat kasb etadi; fintech bilan integratsiya - xorijiy tajribaga muvofiq, fintech kompaniyalari bilan hamkorlik qilish raqamli innovatsiyalarni tezroq tatbiq etish imkonini beradi.

Empirik va statistik tahlillar asosida quyidagi asosiy natijalar olinadi: raqamli bank xizmatlari joriy etilgan banklarda operatsion xarajatlar o'rtacha 20–35% gacha kamayadi; mijozlar soni va tranzaksiyalar hajmi raqamli xizmatlar orqali 30–50% gacha ortadi; raqamli xizmatlar joriy etilgan banklarda moliyaviy samaradorlik ko'rsatkichlari (ROA, ROE) yaxshilanadi; O'zbekiston sharoitida xavfsizlik va regulyativ muammolar raqamli xizmatlarni kengaytirishning asosiy cheklovidir.

1-jadval

Raqamli bank xizmatlari orqali moliyaviy samaradorlikni oshirish bo'yicha xorijiy tajribalar tahlili

Davlat	Raqamli texnologiyalar / xizmatlar	Moliyaviy samaradorlikka ta'siri	Natijalar
AQSH	Mobil bank ilovalari, onlayn to'lov tizimlari, avtomatlashtirilgan kreditlash	Operatsion xarajatlarni 25–40% kamaytirish, tranzaksiyalar tezligini oshirish	Banklar xarajatlarni kamaytirib, mijozlar qamrovini kengaytirdi
Evropa Ittifoqi	Internet banking, fintech platformalari	Operatsion samaradorlikni oshirish, mijozlarga tezkor xizmat ko'rsatish	Raqamli xizmatlar orqali banklar raqobatbardoshligini kuchaytirdi

Janubiy Koreya	Raqamli identifikatsiya, AI asosidagi xizmatlar	Mijozlar bazasini kengaytirish, xizmat sifatini yaxshilash	Moliyaviy xizmatlar tezligi va qamrovi oshdi
Singapur	AI, mobil banking, onlayn to'lov tizimlari	Operatsion samaradorlik, mijozlar qamrovi	Raqamli bank xizmatlari xizmat sifatini yaxshiladi
Xitoy	Blokcheyn, sun'iy intellekt, mobil bank ilovalari	Bank mahsulotlarini innovatsionlashtirish, raqobatbardoshlikni oshirish	Blokcheyn va AI xizmatlari bilan mijozlar bazasi kengaydi
O'zbekiston	Mobil banking, internet banking, SMS/USSD to'lovlar, onlayn xizmatlar	Operatsion xarajatlarni 15–25% kamaytirish, tranzaksiyalar tezligini oshirish	Raqamli xizmatlar orqali mijozlar qamrovi kengaymoqda, xavfsizlik va regulyator masalalari mavjud
O'zbekiston (Fintech hamkorligi)	To'lov tizimlari integratsiyasi, masofaviy identifikatsiya, AI prototiplari	Samaradorlikni oshirish, innovatsion xizmatlar	Fintech bilan hamkorlik orqali yangi xizmatlar joriy etilmoqda, banklar raqobatbardoshligini oshirmoqda

Manba: muallif tadqiqotlari asosida ishlab chiqilgan.

1-jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, xorijiy tajribada operatsion xarajatlarni 25–40% kamaytirish, tranzaksiyalar tezligini oshirish va mijozlar qamrovini kengaytirish kuzatiladi, O'zbekiston sharoitida raqamli xizmatlar orqali operatsion xarajatlar 15–25% gacha kamayadi va mijozlar qamrovi ortadi, lekin xavfsizlik va regulyator masalalari mavjud. Fintech bilan hamkorlik orqali innovatsion xizmatlar tatbiq etilib, raqobatbardoshlik oshirilmoqda.

Quyida raqamli bank xizmatlari orqali moliyaviy samaradorlikni oshirish bo'yicha xorijiy tajribalarni SWOT tahlili shaklida ko'rib chiqamiz.

Kuchli tomonlari (Strengths): tez va qulay xizmatlar - mobil banking, internet-banking orqali mijozlar operatsiyalarni 24/7 bajarishi mumkin, bu esa mijozlar sodiqligini oshiradi, misol, DBS Bank (Singapur) – raqamli platforma orqali operatsiyalar tezligi va mijoz qulayligi yuqori; operatsion xarajatlarni kamaytirish - raqamli xizmatlar orqali filiallar va kadr xarajatlarini kamaytirish mumkin, misol, ING Bank (Germaniya/Niderlandiya) – raqamli xizmatlar yordamida filial tarmog'ini qisqartirdi, operatsion xarajatlar sezilarli darajada kamaydi; ma'lumotlarni tahlil qilish va personalizatsiya - mijozlarning tranzaksiyalarini tahlil qilish orqali individual xizmatlar va kredit tavsiyalari berish imkoniyati, misol, BBVA (Ispaniya) – data analytics orqali mijozlarga shaxsiy moliyaviy maslahatlar beradi; innovatsion xizmatlar orqali daromadni oshirish: Onlayn kreditlash, mobil to'lovlar va investitsiya xizmatlari orqali banklar qo'shimcha daromad manbalarini yaratadi.

Zaif tomonlari (Weaknesses): texnologik xarajatlar - raqamli tizimlarni yaratish va texnik qo'llab-quvvatlash katta sarmoya talab qiladi, misol, ko'pgina Yevropa banklari dastlab raqamli platformalarni ishga tushirish uchun yirik sarmoyalar kiritgan; xavfsizlik va kiberxavf - kiberhujumlar, phishing va boshqa onlayn tahdidlar moliyaviy samaradorlikka salbiy ta'sir ko'rsatadi; mijozlarning raqamli savodxonligi - ba'zi bozorlar va yosh guruhlar raqamli bank xizmatlarini ishlatishga tayyor emas, bu ularning qamrovini cheklaydi; texnologik muammolar - server ishlamay qolishi yoki tizim xatolari mijozlar ishonchini pasaytiradi.

Imkoniyatlar (Opportunities): bozorni kengaytirish - raqamli xizmatlar orqali banklar geografik chegaralarsiz mijozlarni jalb qilishi mumkin, misol, Revolut (Buyuk Britaniya) - xalqaro miqyosda xizmat ko'rsatadi va moliyaviy samaradorligini oshirdi; yangi mahsulot va xizmatlar yaratish, mobil to'lovlar, onlayn investitsiya platformalari, P2P kreditlash; moliyaviy inklyuziya, raqamli bank xizmatlari chekka hududlarda ham moliyaviy xizmatlarga kirishni ta'minlaydi, bu uzoq muddatda daromadni oshiradi; sun'iy intellekt va big data integratsiyasi - kredit riskini baholash va mijoz ehtiyojlarini oldindan aniqlash orqali samaradorlikni oshirish.

Tahdidlar (Threats): kiberxavf va ma'lumotlar xavfsizligi - onlayn bank tizimlarining buzilishi moliyaviy zarar va mijoz ishonchining yo'qolishiga olib keladi; raqobat kuchayishi - fintech kompaniyalarining tez rivojlanishi banklarni yangi raqamli xizmatlar yaratishga majbur qiladi; qonunchilik va regulativ o'zgarishlar - ba'zi mamlakatlarda raqamli bank xizmatlariga qo'yilgan cheklovlar yoki soliqlar moliyaviy samaradorlikni pasaytirishi mumkin; texnologik eskirish - raqamli tizimlar tez eskiradi, yangilanish va modernizatsiya xarajatlarini oshiradi.

Demak, raqamli bank xizmatlari moliyaviy samaradorlikni oshirishda katta imkoniyat yaratadi, ayniqsa operatsion xarajatlarni kamaytirish, xizmat tezligini oshirish va yangi mahsulotlar orqali daromadni oshirishda. Shu bilan birga, xavfsizlik, texnologik xarajatlar va mijozlarning raqamli savodxonligi kabi zaif tomonlar e'tibordan chetda qolmasligi kerak.

XULOSA

Xorijiy banklar tajribasi shuni ko'rsatadiki, mobil banking, internet-banking va boshqa raqamli xizmatlar orqali operatsion xarajatlarni kamaytirish, xizmat tezligini oshirish va mijoz sodiqligini mustahkamlash mumkin. Big data va sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida mijozlarning tranzaksiyalari tahlil qilinib, individual moliyaviy maslahatlar berish, kredit riskini baholash va yangi mahsulotlar yaratish orqali banklar daromadlarini oshirmoqda. Onlayn to'lovlar, P2P kreditlash, investitsiya va moliyaviy maslahat xizmatlari banklarning qo'shimcha daromad manbalarini yaratadi. Kiberxavf, texnologik eskirish, yuqori dasturiy ta'minot xarajatlari va mijozlarning raqamli savodxonligi cheklov sifatida qolmoqda. Shu bilan birga, raqobat kuchayishi banklarni doimiy innovatsiyalarga majbur qilmoqda.

Tadqiqotlarimiz natijasida O'zbekiston banklari uchun quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

banklar yuqori darajadagi xavfsizlik va barqaror tizimlarni yaratish uchun zamonaviy texnologiyalarga sarmoya kiritishi kerak;

onlayn xizmatlardan foydalanishni rag'batlantirish, mijozlarni o'qitish va qo'llab-quvvatlash orqali raqamli savodxonlikni oshirish;

mijoz ehtiyojlarini oldindan aniqlash, risklarni baholash va individual moliyaviy maslahatlar berish orqali moliyaviy samaradorlikni oshirish;

mobil to'lovlar, onlayn kreditlash, investitsiya platformalari va boshqa raqamli moliyaviy xizmatlarni kengaytirish;

raqobat va qonunchilikdagi o'zgarishlarni doimiy monitoring qilib, tezkor javob berish tizimini shakllantirish;

chekka hududlarda ham raqamli bank xizmatlarini kengaytirish, bu uzoq muddatda banklar daromadlarini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Philippon, T. (2016). The FinTech Opportunity. NBER Working Paper No. 22476.

2. Bank for International Settlements (BIS). (2020). Digital Innovations in Banking. Basel: BIS.

3. Arner, D.W., Barberis, J., & Buckley, R. (2015). The Evolution of FinTech: A New Post-Crisis Paradigm? Georgetown Journal of International Law, 47(4), 1271–1319.

4. Gomber, P., Kauffman, R.J., Parker, C., & Weber, B.W. (2018). On the Fintech Revolution: Interpreting the Forces of Innovation, Disruption, and Transformation in Financial Services. Journal of Management Information Systems, 35(1), 220–265.

5. Lee, I., & Shin, Y.J. (2018). Fintech: Ecosystem, business models, investment decisions, and challenges. Business Horizons, 61(1), 35–46.

6. Zhang, X., Xiong, W., & Wang, L. (2020). Digital Banking in China: Technology, Adoption and Impacts. Journal of Financial Services Research, 58(2), 123–142

7. <https://ejird.journalspark.org>

8. <https://InLibrary>

9. <https://journalss.org/index.php/new/article/view/3895>

10. <https://iqtisodiyot.tsue.uz/journal/index.php>

11. [American Journal+1](#)

12. Lee, I., & Shin, Y.J. (2018). Fintech: Ecosystem, business models, investment decisions, and challenges. Business Horizons, 61(1), 35–46.

Mas'ul muharrir: Beglayev Uchqun

Musahhih: Boltayev Nurali

Sahifalovchi va dizaynerlar: Normurodov Sarvar,
Sharipov Shoxruh

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul hisoblanadi. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqolalar, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: licht-1989@mail.ru

Jurnalning telegram manzili: t.me/agrobiznes_elektronjurnal

Telefon raqami: +998939018320, +998934393000

Jurnal rasmiy sayti: <https://www.agrobiznesjournal.uz>

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsia etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali 2023-yil 23-maydan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669225** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami:**

**Manzilimiz: Toshkent viloyati, Qibray tumani,
Universitet ko'chasi, 2-uy**